

Kategorija: 3.3.2.5. Apeliacinės instancijos teismo nutartis dėl atskirojo skundo;3.4.2.8.3.2. Plano nepatvirtinimo pagrindai;

Civilinė byla Nr. e3K-3-316-313/2020
Teismo proceso Nr. 2-68-3-14680-2018-9
Procesinio sprendimo kategorijos: 3.4.2.8.3.2; 3.3.2.5

(S)

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2020 m. lapkričio 25 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Alės Bukaviniienės (pranešėja), Gražinos Davidonienės ir Algio Norkūno (kolegijos pirmininkas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal suinteresuoto asmens „Luminor Bank AS“ kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2020 m. sausio 16 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjo A. B. pareiškimą dėl fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo; suinteresuoti asmenys A. B., A. B., atstovaujama atstovės pagal įstatymą A. B., akcinė bendrovė „Šiaulių banko lizingas“, „Luminor Bank AS“, L. Č., Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, uždaroji akcinė bendrovė „JM biuro sprendimai“, Daugiabučio namo (duomenys neskelbtini) savininkų bendrija, akcinė bendrovė „Swedbank“, akcinė bendrovė „Vilniaus energija“, bankrutavusi uždaroji akcinė bendrovė „Autologic“, atstovaujama bankroto administratorės uždarosios akcinės bendrovės „Renavita“, antstoliai B. P., I. G., I. K., S. U..

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama **dėl teisės normų, reglamentuojančių nekilnojamojo hipoteka įkeisto turto realizavimą fizinio asmens bankroto byloje, kai turtas priklauso ne tik bankrutuojančiam asmeniui, bet ir kitam bendraturčiui, aiškinimo ir taikymo.**

2. Bankrutuojančio fizinio asmens A. B. bankroto administratorė UAB „Admivira“ pateikė prašymą dėl 2019 m. gegužės 6 d. kreditorių reikalavimų tenkinimo ir mokumo atkūrimo plano projekto tvirtinimo.

3. Pažymėjo, jog 2019 m. gegužės 27 d. įvyko antrasis bankrutuojančio asmens kreditorių susirinkimas, jame kreditoriai nepritarė bankrutuojančio asmens pateiktam mokumo atkūrimo plano projektui, kuris atitinka visus Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo (toliau – *FABĮ*) 7 straipsnyje nustatytus turinio reikalavimus. Galimybės pasiekti kompromisą tarp kreditorių ir bankrutuojančio asmens yra išnaudotos, todėl teismas turi priimti procesinį sprendimą dėl pateikto bankrutuojančio asmens kreditorių reikalavimų tenkinimo ir mokumo atkūrimo plano tvirtinimo.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2019 m. lapkričio 5 d. nutartimi patvirtino bankrutuojančio A. B. 2019 m. gegužės 6 d. kreditorių reikalavimų tenkinimo ir fizinio asmens mokumo atkūrimo planą; atmetė kreditoriaus „Luminor Bank AS“ prašymą leisti parduoti įkeistą turtą, priklausantį A. B. ir A. B. bendrosios dalinės nuosavybės teise, kaip vientisą objektą bankroto procese.

5. Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad teismui tvirtinti pateiktas planas atitinka *FABĮ* 7 straipsnio reikalavimus. *FABĮ* 8 straipsnio 1–4 dalyse išvardytų pagrindų nenustatyta. Bankroto administratorė pateiktoje išvadoje nurodė, kad A. B. kreditorių reikalavimų tenkinimo ir jų mokumo atkūrimo planas gali būti įgyvendintas. Atsižvelgdamas į tai, teismas patvirtino pateiktą planą.

6. Teismas netenkino kreditoriaus „Luminor Bank AS“ prašymo išduoti leidimą parduoti A. B. ir A. B. bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausantį kreditoriui įkeistą turtą – butą. Teismas vertino, jog nenustatyta *FABĮ 27* straipsnio 8 dalyje įtvirtintų sąlygų, sudarančių pagrindą tenkinti šį prašymą: nebuvo gautas A. B. sutikimas dėl jai priklausančios buto dalies pardavimo A. B. bankroto procese, be to, kreditorius nepateikė duomenų, kad A. B. atžvilgiu būtų pradėtas priverstinis išieškojimas iš jai priklausančios turto dalies.

7. Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs suinteresuoto asmens „Luminor Bank AS“ atskirąjį skundą, 2020 m. sausio 16 d. nutartimi Vilniaus miesto apylinkės teismo 2019 m. lapkričio 5 d. nutartį paliko nepakeistą.

8. Apeliacinės instancijos teismas, atsižvelgdamas į tai, jog kreditorius „Luminor Bank AS“ atskirajame skunde pasisakė tik dėl atsisakymo leisti parduoti A. B. ir A. B. priklausantį butą kaip vieną objektą, vertino tik šį klausimą.

9. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, jog *FABĮ 27* straipsnio 8 dalis nustato sąlygas, kada galima parduoti bendrosios nuosavybės teise priklausantį turtą, kai ne visiems bendraturčiams yra iškelta bankroto byla: turi būti vykdomas išieškojimas ir iš to bendraturčio; turi būti duotas šio bendraturčio sutikimas. Taigi, jeigu nėra išieškoma ir nėra bendraturčio sutikimo, turtas negali būti parduotas, nes taip būtų pažeistas nuosavybės teisės neliečiamumo principas.

10. Teismas nurodė, jog antstolis I. G. 2018 m. liepos 19 d. patvarkymu vykdomąją bylą nutraukė ir kreditorius „Luminor Bank AS“ nepateikė įrodymų, kad šiuo metu A. B. atžvilgiu yra vykdomas išieškojimas iš hipoteka įkeisto turto. Teismas pažymėjo, jog vykdomoji byla nutraukta, todėl negalima teigti, kad situacija, kai išieškojimas buvo pradėtas, bet paskui nutrauktas, atitinka *FABĮ 27* straipsnio 8 dalies sąlygą dėl antstolio vykdomo išieškojimo iš bendraturčio, kurio atžvilgiu nėra iškelta bankroto byla.

11. Teismas nesutiko su „Luminor Bank AS“ teiginiu, kad pirmosios instancijos teismas nesiaiškino A. B. nesutikimo parduoti butą priežasčių, kad A. B. turi įsipareigojimų bankui, todėl bet kokiu atveju bus išieškoma iš jos turto. Pažymėjo, jog Vilniaus apygardos teisme yra nagrinėjama civilinė byla Nr. e2-507-262/2020 pagal ieškovo „Luminor Bank AS“ ieškinį atsakovei A. B. dėl skolos iš solidariojo laiduotojo priteisimo, bylos nagrinėjimas nėra baigtas. Minėtoje byloje A. B. nesutinka, kad ji turi laiduoti už A. B. skolas, taigi A. B. nesutinka parduoti sau priklausančios buto dalies ir laukia, kol bus išnagrinėta byla. Teismas pabrėžė, jog tai, ar A. B. turi atsakyti kaip laiduotoja, paaiškės iš esmės išnagrinėjus civilinę bylą Nr. e2-507-262/2020.

12. Dėl šių priežasčių teismas nusprendė, jog šiuo metu nėra visų reikalingų sąlygų parduoti A. B. ir A. B. priklausantį butą kaip vieną turtinį vienetą. Jeigu toks leidimas būtų duotas, būtų pažeistos *FABĮ 27* straipsnio 8 dalies, kitos disponavimą asmens nuosavybe reglamentuojančios teisės normos.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

13. Suinteresuotas asmuo „Luminor Bank AS“ kasaciniu skundu prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2020 m. sausio 16 d. nutartį, Vilniaus miesto apylinkės teismo 2019 m. lapkričio 5 d. nutartį ir išspręsti klausimą iš esmės – tenkinti pateiktą prašymą ir leisti parduoti jam įkeistą bankrutuojančiam A. B. ir A. B. bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausantį butą kaip vientisą turtinį objektą; arba panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2020 m. sausio 16 d. nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

13.1. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė *FABĮ 1* straipsnio 1 dalį, *27* straipsnio 8 dalį. *FABĮ 27* straipsnio 8 dalies nuostatos taikymas sietinas su tikimybe gauti didesnę turto kainą parduodant jį kaip vientisą turtinį objektą už tą kainą, kuri būtų gauta parduodant turtą atskiromis dalimis. Tikimybės gauti didesnę bankrutuojančiam fiziniam asmeniui priklausančio turto kainą užtikrinimas atitinka tiek kreditorių, tiek bankrutuojančio fizinio asmens interesus. Bendraturtis, kuriam nėra iškelta bankroto byla, taip pat yra suinteresuotas gauti didesnę savo turto kainą. Taigi bendraturčio, kuriam nėra iškelta bankroto byla, interesai turi būti derinami su kitų suinteresuotų asmenų – bankrutuojančio fizinio asmens kreditorių ir paties bankrutuojančio fizinio asmens – teisėtais interesais, todėl tokio bendraturčio atsisakymas duoti sutikimą *FABĮ 27* straipsnio 8 dalies prasme turi būti motyvuotas, t. y. jis, išreikšdamas nesutikimą, turi nurodyti savo teises ir (ar) teisėtus interesus, kurie būtų galimai pažeisti, jeigu bendras turtas būtų parduodamas *FABĮ 27* straipsnio 8 dalies nustatyta tvarka, ir atitinkamai argumentuoti, kaip pasireikštų jo įvardytų teisių ir (ar) teisėtų interesų pažeidimai. Toks *FABĮ 27* straipsnio 8 dalies nuostatų aiškinimas suponuotų galimybę užtikrinti visų suinteresuotų asmenų teisių ir teisėtų interesų pusiausvyrą.

13.2. A. B. taip pat yra „Luminor Bank AS“ skolininkė – įkaito davėja, ji pirmosios instancijos teisme neišreiškė savo pozicijos dėl buto pardavimo tvarkos nustatymo. Taigi suinteresuoto asmens pasirinkta valios išraiškos forma (tylėjimas) kvalifikuotina kaip nesutikimas parduoti bankui įkeistą butą kaip vientisą turtinį objektą. A. B. turi nuožiūros teisę duoti tokį sutikimą arba jo neduoti, tačiau ši nuožiūros teisė nėra absoliuti – atsisakymas duoti sutikimą turi būti motyvuotas, o šiuo atveju suinteresuotas asmuo, kaip buto bendraturtis ir įkaito davėjas,

nemotyvavo savo elgesio, todėl atsisakymas duoti sutikimą yra nepagrįstas ir kartu be pagrindo suvaržo kitų suinteresuotų asmenų teises ir teisėtus interesus. Taigi šiuo atveju egzistuoja pirminė prašymo dėl leidimo parduoti butą kaip vientisą turtinį objektą sąlyga.

13.3. Atskiro įrodinėjimo, kaip jis suprantamas pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir *CPK*) 176–178 straipsnius, nereikalauja faktinė aplinkybė, kad visas butas gali būti parduotas už tikėtina didesnę kainą, negu ji būtų gauta parduodant turtą atskirai po vieną antrąją dalį. Buto, kaip bendrosios nuosavybės objekto, dalys yra mažiau likvidus turtas ir kartu mažiau patraukli prekė negu visas butas kaip turtinis vienetas, nes, įsigyjant buto dalį, egzistuoja ginčų tarp bendraturčių dėl bendrosios nuosavybės teisės į butą įgyvendinimo kilimo grėsmė. Tokios grėsmės sumažinimas – naudojimosi butu tvarkos nustatymas ar eliminavimas – buto atidalijimas iš bendrosios dalinės nuosavybės, jeigu apskritai egzistuoja objektyvi galimybė tai įgyvendinti, pareikalautų ir papildomų didelių išlaidų. Jeigu faktinė aplinkybė, kad visas butas gali būti parduotas už tikėtina didesnę kainą, negu būtų gauta parduodant jį atskirai po vieną antrąją dalį, reikalauja atskiro įrodinėjimo, teismai turėjo patikslinti įrodinėjimo pareigą ir pareikalauti papildomų įrodymų ar patys imtis priemonių tokiems įrodymams gauti (*CPK* 179 straipsnis), tačiau jie neatliko šių procesinių veiksmų.

13.4. Reikalavimas, kad *FABĮ* 27 straipsnio 8 dalies taikymo prasme būtų pradėti priverstinio išieškojimo prieš kitą bendraturtį iš jam priklausančios bendro turto dalies veiksmai, ne tik neišplaukia iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos, bet būtų nelogiškas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *e3K-3-128-219/2019*). Įvardytas reikalavimas nekoreliuotų su būtinaja leidimo išdavimo sąlyga – gauti bendraturčio, kuriam nėra iškelta bankroto byla, sutikimą. Per antstolį pradėjus priverstinio išieškojimo veiksmus prieš skolininką ir, be kita ko, taikius jam turto areštą, mažiausiai uždraudžiamas skolininko teisės disponuoti savo turtu įgyvendinimas (*CPK* 675 straipsnio 1, 3 dalys). Skolininkas, prieš kurį pradėti ir vykdomi priverstinio išieškojimo veiksmai, *FABĮ* 27 straipsnio 8 dalies prasme neturėtų teisės išreikšti valios dėl sutikimo (ne)davimo, nes teisė duoti tokį sutikimą reiškia disponavimo teisės į turtą įgyvendinimą, o naudojimas šia teise uždraudžiamas pradėjus priverstinio vykdymo veiksmus ir ėmusis standartinių priverstinio vykdymo priemonių. Todėl *FABĮ* 27 straipsnio 8 dalies taikymo prasme pakanka, kad kitas bendraturtis, kuriam nėra iškelta bankroto byla, būtų bankrutuojančio asmens bendraskolis (įkaito davėjas). Be to, šiuo atveju priverstinio išieškojimo veiksmai buvo pradėti ir vykdyti prieš abu įkaito davėjus, t. y. prieš pareiškėją ir suinteresuotą asmenį A. B..

13.5. Iš esmės analogiškomis faktinėmis aplinkybėmis yra priimta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *e3K-3-128-219/2019*. Kasacinis teismas šioje nutartyje pateikė aktualius *FABĮ* 27 straipsnio 8 dalies išaiškinimus, tačiau teismai jais nesivadovavo. Nurodytoje nutartyje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, jog tuo atveju, kai vienas, keli ar visi skolininkai, į kurių bendrosios nuosavybės teise valdomą hipoteką įkeistą turtą yra nukreiptas skolų išieškojimas *FABĮ* ir *CPK* nustatyta tvarka, nesutinka parduoti bendrosios nuosavybės teise valdomo turto kaip turtinio vieneto, teismas turi aiškintis nesutikimo aplinkybes ir pagal bylos duomenis spręsti dėl galimybės parduoti turtą kaip turtinį vienetą brangiau nei parduodant jį dalimis. Nustatęs, kad turtas pagal bylos duomenis gali būti brangiau parduotas kaip vientisas objektas, o atsisakymas jį parduoti tokiu būdu neatitinka siekio realizuoti turtą kuo palankesnėmis sąlygomis, patenkinti kuo daugiau kreditorių reikalavimų ir neužtikrina suinteresuotų asmenų (kreditoriaus, bankrutuojančio asmens ir nebankrutuojančio skolininko bendraturčio) interesų pusiausvyros, teismas turi diskreciją leisti jį parduoti kaip turtinį vienetą.

14. Bankrutuojančio fizinio asmens A. B. bankroto administratorė UAB „Admivira“ atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinio skundo netenkinti, Vilniaus miesto apylinkės teismo 2019 m. lapkričio 5 d. nutartį, Vilniaus apygardos teismo 2020 m. sausio 16 d. nutartį palikti nepakeistas, „Luminor Bank AS“ prašymo leisti parduoti jam įkeistą butą kaip vientisą turtinį objektą netenkinti. Atsiliepime į kasacinį skundą taip pat prašoma netenkinti pateikto alternatyvaus reikalavimo – panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2020 m. sausio 16 d. nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui. Atsiliepimas į kasacinį skundą grindžiamas šiais argumentais:

14.1. Tuo atveju, kai nėra vykdomas ieškojimo procesas ir nėra bendraturčio sutikimo parduoti turtą kaip vientisą turtinį objektą, turtas negali būti parduotas, nes taip būtų pažeistos nebankrutuojančio asmens, iš kurio turto antstoliai nėra pradėję vykdyti išieškojimo, nuosavybės teisės.

14.2. Nepagrįsti kasacinio skundo teiginiai, kad šiuo metu ir iš A. B. yra vykdomas išieškojimas. Antstolis I. G., vykdęs išieškojimą iš pareiškėjo buvusios sutuoktinės A. B., 2018 m. liepos 19 d. patvarkymu vykdomąją bylą nutraukė ir šiuo atveju nėra sąlygų, nustatytų *FABĮ* 27 straipsnio 8 dalyje.

14.3. Buvusi pareiškėjo A. B. sutuoktinė A. B. nesutinka vykdyti laidavimo už A. B.. Vilniaus apygardos teisme yra nagrinėjama civilinė byla Nr. *e2-507-262/2020*, bylos nagrinėjimas iš esmės nėra baigtas. Šiuo atveju „Luminor Bank AS“ ir A. B. ginčas yra pakankama priežastis konstatuoti, kad A. B. nesutinka parduoti sau priklausančios buto dalies ir A. B. sutikimas laiduoti už pareiškėją A. B. yra nesuteiktas.

14.4. Subsidiarusis skolininkas atsako kreditoriui papildomai greta pagrindinio skolininko, t. y. tada ir tiek, kiek prievolės neįvykdo pagrindinis skolininkas. Šiuo atveju kreditorius, nežinodamas, kokia apimtimi jam bus įvykdyta prievolė iš pagrindinio skolininko, reikalauja subsidiariojo skolininko atsakomybės, reikalaudamas leidimo parduoti ne bankrutuojančiam asmeniui priklausančią turto dalį. Išieškojimo iš A. B. turto dalies negalimumą lemia ir aplinkybė, kad tarp „Luminor Bank AS“ ir pareiškėjo buvusios sutuoktinės A. B. yra kilęs ginčas dėl A. B. įsipareigojimo pagal laidavimo sutartis apskritai ir dėl palūkanų dydžio bei ieškinio senaties taikymo. 2019 m. liepos 8 d. Vilniaus apygardos teismas, rašytinio proceso tvarka išnagrinėjęs A. B. pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo civilinėje byloje Nr. e2-3219-262/2019, panaikino Vilniaus miesto apylinkės teismo 2019 m. balandžio 2 d. sprendimą už akių ir nutarė atnaujinti bylos dėl ieškovo „Luminor Bank AS“ ieškinio atsakovei A. B. dėl 252 682,42 Eur žalos atlyginimo, 5 proc. dydžio metinių palūkanų nuo priteistos sumos nuo bylos iškėlimo iki teismo sprendimo visiško įvykdymo nagrinėjimą iš esmės. Civilinė byla nėra išnagrinėta.

14.5. Kasacinio skundo teiginiai, kad visas butas gali būti parduotas už tikėtina didesnę kainą, negu ji būtų gauta parduodant jį atskirai po vieną antrąją dalį, nėra pagrįsti įrodymais. Pareiškėjui ir jo buvusiai sutuoktinei A. B. po 1/2 dalį nuosavybės teise priklausantis butas, kurio bendras plotas 133,54 kv. m, yra santykinai didelis, todėl, tikėtina, kad būtent dalimis realizuojant butą galima gauti didesnę kainą. Byloje nėra specialių žinių turinčio asmens išvados ar kitų objektyvių duomenų, patvirtinančių „Luminor Bank AS“ nuomonę dėl galimai didesnės turto kainos. Svarbu taip pat atsižvelgti į tai, kad, vykdant išieškojimą iš hipoteka įkeisto turto, hipotekos kreditoriaus interesai negali būti absoliutinami. Hipotekos institutas grindžiamas ir bendraisiais teisės principais, be kita ko, proporcingumo ir tinkamos suinteresuotų asmenų interesų pusiausvyros. CK 4.1941 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta bendroji kreditoriaus pareiga išieškojimą vykdyti kuo ekonomiškiau; kreditorius negali nepagrįstai praturtėti skolininko (įkaito davėjo) sąskaita. Skolininko interesai priverstinio skolos išieškojimo procese užtikrinami teisingai įkainojant įkeistą turtą ir siekiant realizuoti turtą įstatymų nustatyta tvarka už maksimaliai artimą komerciškai pagrįstą kainą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-127-687/2016).

14.6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 15 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-128-219/2019 pasisakyta, kad kai parduodamas keliems asmenims bendrosios nuosavybės teise priklausantis turtas, tačiau ne visiems bendraturčiams iškelta bankroto byla ir antstolis išieškojimą iš bendraturčių, kuriems nėra iškelta bankroto byla, yra nukreipęs į šį turtą, teismas bendraturčio ar kreditoriaus prašymu, gavęs visų bendraturčių sutikimą, gali leisti bankroto administratoriui arba antstoliui parduoti visą turtą, jeigu toks turto pardavimas tikėtinau leistų už jį gauti didesnę kainą negu turto pardavimas dalimis. Taigi nesant antstolio vykdomo išieškojimo iš pareiškėjo bendraturtės A. B. ir jos sutikimo dėl turto kaip vientiso objekto pardavimo, taip pat nesant objektyvių įrodymų, kad parduodant visą turtą būtų galima gauti didesnę kainą nei parduodant turtą dalimis, nėra pagrindo tenkinti prašymo parduoti turtą kaip vientisą turinį objektą.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl nekilnojamojo hipoteka įkeisto turto realizavimo fizinio asmens bankroto byloje, kai turtas priklauso ne tik bankrutuojančiam asmeniui, bet ir kitam bendraturčiui

15. Privaloma bankroto paskelbimo sąlyga yra asmens nemokumas, suprantamas kaip negebėjimas grąžinti skolų, susidaręs dėl objektyvių priežasčių, nesant tokio asmens tyčinių, nesąžiningų veiksmų, dėl kurių atsirado nemokumas ir kuriais siekiama nurašyti skolas, išvengti jų mokėjimo. Taigi fizinio asmens bankrotas – tai nemokaus asmens ir kreditorių interesų kompromisas, dėl kurio sąžiningai ir kiek įmanoma labiau patenkinus kreditorių reikalavimus bankrutavęs asmuo atleidžiamas nuo tolesnio skolų mokėjimo.

16. Šį tikslą apibrėžia ir *FABJ* nuostatos, *expressis verbis* (tiesiogiai) pažymint, jog šiame įstatyme įtvirtintu reguliavimu siekiama sudaryti sąlygas atkurti sąžiningų fizinio asmens, ūkininko ir kito fizinio asmens, kuris verčiasi individualia veikla, mokumą užtikrinant kreditorių reikalavimų tenkinimą šio įstatymo nustatyta tvarka siekiant teisingos skolininko ir jo kreditorių interesų pusiausvyros (*FABJ* 1 straipsnio 1 dalis). Taigi įgyvendinant šį tikslą bankroto procese siektina nemokaus asmens turtą realizuoti kuo palankesniais sąlygomis.

17. Kasacinis teismas yra nurodęs, jog bankrutuojančio fizinio asmens, kaip ir nebankrutuojančių asmenų, prievolės kredito įstaigoms įprastai būna užtikrintos vienu iš CK 6.70 straipsnyje nustatytų prievolių užtikrinimo būdų (netesybomis, įkeitimu (hipoteka), laidavimu, garantija, rankpinigiais ar kitais sutartyje nustatytais būdais). Dažniausiai kredito įstaigų paskola yra užtikrinama nekilnojamojo turto įkeitimu (hipoteka). Dažnu atveju paskolai užtikrinti įkeistas turtas priklauso jungtinės nuosavybės teise sutuoktiniams ar bendrosios dalinės nuosavybės teise keliems asmenims, todėl, nesant teisinio reglamentavimo, bankroto procese kildavo problemų dėl jo pardavimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-128-219/2019, 21–22 punktai).

18. Įstatymo lygmeniu šio klausimo sprendimas sureglamentuotas 2018 m. gegužės 17 d. įstatymu Nr. XIII-1154, *FABJ 27* straipsnį papildant 8 dalimi (šis papildymas įsigaliojo 2018 m. birželio 26 d.).

19. *FABJ 27* straipsnio 8 dalis nustato, kad kai parduodamas keliems asmenims bendrosios nuosavybės teise priklausantis turtas, tačiau ne visiems bendraturčiams iškelta bankroto byla ir antstolis išieškojimą iš bendraturčių, kuriems nėra iškelta bankroto byla, yra nukreipęs į šį turtą, teismas bendraturčio ar kreditoriaus prašymu, gavęs visų bendraturčių sutikimą, gali leisti bankroto administratoriui arba antstoliui parduoti visą turtą, jeigu toks turto pardavimas tikėtinau leistų už jį gauti didesnę kainą negu turto pardavimas dalimis. Už turtą gautos lėšos paskirstomos proporcingai pagal bendraturčiams priklausančias turto dalis.

20. Taigi, kaip matyti, *FABJ 27* straipsnio 8 dalis sureguliuo bankrutuojančiam ir nebankrutuojantiems asmenims bendrąja jungtine ar bendrąja daline nuosavybe priklausančio turto pardavimo tvarką. Siekiant atskleisti *FABJ 27* straipsnio 8 dalies esmę, ši nuostata turi būti aiškinama sistemiškai su *FABJ 1* straipsnio 1 dalimi, apibrėžiančia bankroto įstatymo tikslus, be to, jos prasmei atskleisti taip pat yra reikšmingi įstatymo leidėjo ketinimai, nustatomi, inter alia (be kita ko), naudojant ir įstatymo travaux préparatoires (parengiamąją medžiagą).

21. Iš įstatymo, kuriuo *FABJ 27* straipsnis papildytas 8 dalimi, aiškinamojo rašto matyti, jog šia nuostata buvo siekiama teisinio aiškumo, t. y. kad būtų įstatymo lygmeniu nustatyta galimybė bendraturčių, tarp kurių ne visi bankrutuoja, turtą, siekiant ekonomiškumo, bendraturčio ar kreditoriaus prašymu parduoti kaip vientisą objektą (tais atvejais, kai toks pardavimas leidžia tikėtis didesnės kainos ir kai pagal kelių bendraturčių prievoles išieškojimas yra nukreiptas į bendrą turtą). Įvertinus tai, kad kiekvienu atveju bendro turto kaip vientiso turinio objekto pardavimo tikslingumas turi būti vertinamas individualiai, buvo nustatyta, jog bendraturčių bendras turtas kaip vientisas objektas gali būti parduodamas tik teismo leidimu, įvardijant, ar bankroto administratorius, ar antstolis turi turtą parduoti.

22. Aiškinamajame rašte taip pat pažymima, kad kitais atvejais, t. y. kai yra nebankrutuojančių bendraturčių, iš kurių išieškojimo iš šio turto nevykdo ir antstolis, bendraturčių turtas kaip vienetas gali būti parduodamas tik gavus nebankrutuojančių bendraturčių (iš kurių išieškojimo iš šio turto nevykdo ir antstolis) sutikimą dėl viso turto pardavimo (žr. Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo Nr. XI-2000 1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 27, 29, 31 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo aiškinamąjį raštą).

23. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pradėjęs formuoti praktiką, aiškinančią *FABJ 27* straipsnio 8 dalies taikymo prielaidas ir sąlygas. Kasacinis teismas yra pažymėjęs, jog, pagal naująją *FABJ 27* straipsnio redakciją, kai į bendrąja nuosavybės teise valdomą turtą yra nukreipiamas išieškojimas bankrutuojančio asmens skoloms dengti bankroto byloje ir nebankrutuojančio asmens skoloms dengti *CPK* nustatyta tvarka užvedus vykdomąją bylą, teismas kreditoriaus ar skolininko prašymu gali leisti administratoriui ar antstoliui pardavinėti turtą kaip vientisą objektą, jei pardavinėjant turtą kaip vienetą galima gauti didesnę kainą nei pardavinėjant jį dalimis ir jei tai atitinka kreditoriaus ir (ar) skolininko interesus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-128-219/2019, 37 punktas).

24. Iš aptartos *FABJ 27* straipsnio 8 dalies, įstatymų leidėjo tikslų bei kasacinio teismo praktikos matyti, jog būtina atriboti dviejų tipų situacijas. Pirma, atvejus, kai parduodamas keliems asmenims bendrosios nuosavybės teise priklausantis turtas, tačiau ne visiems bendraturčiams iškelta bankroto byla ir antstolis išieškojimą iš bendraturčių, kuriems nėra iškelta bankroto byla, yra nukreipęs į šį turtą. Tokiu atveju teismas bendraturčio ar kreditoriaus prašymu, gavęs visų bendraturčių sutikimą, gali leisti bankroto administratoriui arba antstoliui parduoti visą turtą, jeigu toks turto pardavimas tikėtinau leistų už jį gauti didesnę kainą negu turto pardavimas dalimis. Būtent šią situaciją ir reguliuoja *FABJ 27* straipsnio 8 dalis. Antra, atvejus, kai yra siekiama parduoti turtą, kuris priklauso ir nebankrutuojančiam bendraturčiui, tačiau jo atžvilgiu antstolio atliekami išieškojimo veiksmai iš šio turto nėra vykdomi. Šiai situacijai *FABJ 27* straipsnio 8 dalis nėra taikoma, todėl, užtikrinant nuosavybės teisių apsaugą, bendraturčių turtas kaip vienetas tokiais atvejais gali būti parduodamas tik gavus nebankrutuojančių bendraturčių sutikimą parduoti visą turtą.

25. Taigi, kaip matyti, *FABJ 27* straipsnio 8 dalyje minimas teismo leidimas bankroto administratoriui arba antstoliui parduoti visą turtą, jeigu toks turto pardavimas tikėtinau leistų už jį gauti didesnę kainą negu turto pardavimas dalimis, gali būti duodamas tik tokiu atveju, jeigu antstolis išieškojimą iš bendraturčių, kuriems nėra iškelta bankroto byla, yra nukreipęs į šį turtą. Esant šiai sąlygai atsiranda teisinės prielaidos taikyti *FABJ 27* straipsnio 8 dalį bei spręsti dėl teismo leidimo davimo pagrįstumo.

Dėl aptartų įstatymo ir teismų praktikos nuostatų taikymo nagrinėjamoje byloje ir bylos procesinės baigties

26. Byloje teismai nustatė, jog „Luminor Bank AS“ ir bankrutuojantis fizinis asmuo (kredito gavėjas) A. B. yra sudarę kreditavimo sutartis, kurių įvykdymas yra užtikrintas A. B. buvusios sutuoktinės A. B. laidavimu, t. y. A. B. įsipareigojo solidariai atsakyti už visišką ir tinkamą kredito sutarčių įvykdymą. Prievolių, kylančių iš būsto kreditavimo sutarties, įvykdymas taip pat buvo užtikrintas buto Vilniuje, (duomenys neskelbtini), įkeitimu. 1/2 minėto buto dalis nuosavybės teise priklauso A. B. ir 1/2 buto dalis – A. B.. 2013 m. birželio 8 d. dėl mokėjimo prievolių pažeidimų bankas vienašališkai nutraukė kredito sutartis. Nutraukus kredito sutartis, A. B., kaip solidariajai skolininkei, kilo pareiga

padengti visą skolą, tačiau šios pareigos ji neįvykdė. Kauno apylinkės teismo 2017 m. gegužės 29 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. 2YT-10014-877/2017 buvo nutraukta kredito gavėjo A. B. ir solidariosios laiduotojos A. B. santuoka. Minėtu sprendimu A. B. ir A. B. įsipareigojimai bankui liko solidarieji.

27. Kreditorius „Luminor Bank AS“, sprendžiant dėl bankrutuojančio asmens mokumo atkūrimo plano patvirtinimo, pareiškė pageidavimą, kad bankrutuojančio asmens ir jo sutuoktinės bankui įkeistas turtas (butas) būtų parduotas ne dalimis, o bankroto procese kaip nedalomas turtinis vienetas, nes, banko nuomone, tokiu būdu parduodant butą už jį galima gauti didesnę kainą.

28. Šiuo atveju apeliacinės instancijos teismas nustatė, jog antstolis I. G. 2018 m. liepos 19 d. patvarkymu vykdomąją bylą A. B. atžvilgiu nutraukė ir kreditorius „Luminor Bank AS“ nepateikė įrodymų, kad šiuo metu A. B. atžvilgiu yra vykdomas išieškojimas iš hipoteka įkeisto turto. Atsižvelgdamas į nustatytas faktines aplinkybes teismas pagrįstai nurodė, jog vykdomoji byla nutraukta, todėl negalima teigti, kad situacija, kai išieškojimas buvo pradėtas, bet paskui nutrauktas, atitinka *FABĮ* 27 straipsnio 8 dalies sąlygą dėl antstolio vykdomo išieškojimo iš bendraturčio, kuriam nėra iškelta bankroto byla. Taigi, teismui pagrįstai tuo metu sprendė, jog neegzistuoja *FABĮ* 27 straipsnio 8 dalies taikymo sąlygos.

29. Vis dėlto teisėjų kolegija vertina, jog šiuo atveju būtina atsižvelgti į pasikeitusias faktines aplinkybes. Bylą nagrinėję teismai nustatė, jog 2019 m. balandžio 2 d. sprendimu už akių civilinėje byloje Nr. e2-959-262/2019 iš A. B. banko naudai buvo priteista 252 682,42 Eur skolos, 5 proc. dydžio metinių palūkanų už visą priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme (2018 m. rugsėjo 10 d.) iki sprendimo visiško įvykdymo ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimas – 2908 Eur žyminio mokesčio ir 1002,24 Eur už advokato teisinę pagalbą. A. B. pateikė prašymą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo. LITEKO duomenys liudija, kad Vilniaus apygardos teisme buvo nagrinėjama civilinė byla Nr. e2-507-643/2020 pagal ieškovo „Luminor Bank AS“ ieškinį atsakovei A. B. dėl skolos iš solidarinio laiduotojo priteisimo, bylos nagrinėjimas nebuvo baigtas. Šioje byloje A. B. nesutiko, kad ji turi laiduoti už A. B. skolas. Vilniaus apygardos teismas įsiteisėjęs 2020 m. birželio 10 d. sprendimu ieškovo „Luminor Bank“ ieškinį atsakovei A. B. tenkino – priteisė „Luminor Bank AS“ iš atsakovės A. B. 252 682,42 Eur skolos, 5 proc. dydžio metines procesines palūkanas nuo priteistos sumos (252 682,42 Eur) nuo bylos iškėlimo dienos (2018 m. rugsėjo 10 d.) iki teismo sprendimo visiško įvykdymo bei bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

30. Atsižvelgiant į šios nutarties 29 punkte nurodytas faktines aplinkybes pažymėtina, jog šiuo metu nėra aišku, ar nurodyto Vilniaus apygardos teismo sprendimo pagrindu antstolis nėra pradėjęs išieškojimo iš bendraturčio, kuriam nėra iškelta bankroto byla, ir atitinkamai ar neegzistuoja *FABĮ* 27 straipsnio 8 dalies taikymo sąlygos. Dėl šių priežasčių, siekdama užtikrinti veiksmingą teisminę gynybą, teisėjų kolegija panaikina apeliacinės instancijos teismo nutartį ir bylą grąžina apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo, kad būtų nustatytos bei įvertintos šios minėtos aplinkybės.

31. Teisėjų kolegija taip pat vertina, jog yra būtina atkreipti dėmesį ir į kitas byloje nustatytas aplinkybes. Šioje byloje teismai nustatė, jog buvusi bankrutuojančio asmens sutuoktinė savo veiksmais išreiškė nesutikimą dėl savo turto (buto) dalies pardavimo bankroto procese. Tačiau teismas, aiškindamas teisinį reguliavimą, pernelyg suabsoliutino tokio sutikimo reikšmę, nurodęs, jog, nesant tokio sutikimo, remiantis *FABĮ* 27 straipsnio 8 dalimi, teismas negali leisti bankroto administratoriui arba antstoliui parduoti viso turto.

32. Kasacinis teismas yra pažymėjęs, jog tuo atveju, kai vienas, keli ar visi skolininkai, į kurių bendrosios nuosavybės teise valdomą hipoteka įkeistą turtą yra nukreiptas skolų išieškojimas *FABĮ* ir *CPK* nustatyta tvarka, nesutinka parduoti bendrosios nuosavybės teise valdomo turto kaip turtinio vieneto, teismas turi aiškintis nesutikimo aplinkybes (priežastis) ir pagal bylos duomenis spręsti dėl galimybės parduoti turtą kaip turtinį vienetą brangiau nei parduodant jį dalimis. Nustatęs, kad turtas pagal bylos duomenis gali būti brangiau parduotas kaip vientisas objektas, o atsisakymas jį parduoti tokiu būdu yra savitikslis, neatitinkantis siekio realizuoti turtą kuo palankesniais sąlygomis, patenkinti kuo daugiau kreditorių reikalavimų ir neužtikrinantis suinteresuotų asmenų (kreditoriaus, bankrutuojančio asmens ir nebankrutuojančio skolininko bendraturčio) interesų pusiausvyros, teismas turi diskreciją leisti jį parduoti kaip turtinį vienetą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-128-219/2019, 38 punktą). Taigi, kaip matyti, bendraturčio, jeigu į jo turtą yra nukreiptas išieškojimas ne bankroto byloje, sutikimo nebuvimas savaime nepaneigia galimybės teismui išduoti leidimą parduoti turtą kaip vientisą objektą.

33. Remdamasi pirmiau minėtais išaiškinimais teisėjų kolegija pažymi, jog, teismui nagrinėjant prašymo pagrįstumą iš naujo ir nustačius, kad egzistuoja *FABĮ* 27 straipsnio 8 dalies taikymo sąlygos, turi būti išsiaiškinama A. B. pozicija dėl turto pardavimo kaip vieno turtinio vieneto ir (ar) jos galimos atsisakymo priežastys dėl tokio turto pardavimo bei atitinkamai įvertinama, ar turtas pagal bylos duomenis gali būti brangiau parduotas kaip vientisas objektas, o A. B. atsisakymas jį parduoti tokiu būdu yra savitikslis, neatitinkantis siekio realizuoti turtą kuo palankesniais sąlygomis, neužtikrinantis suinteresuotų asmenų interesų pusiausvyros (žr. šios nutarties 32 punktą).

34. Teisėjų kolegija taip pat pabrėžia, jog nurodytų aplinkybių dėl atskirų jo dalių ar kaip turinio vieneto pardavimo kainų įrodinėjimo pareiga tenka jų nustatymu suinteresuotoms šalims, kuriomis jos grindžia savo reikalavimus ar atsikirtimus, teismas taip pat gali pasiūlyti šalims ar kitiems byloje dalyvaujantiems asmenims pateikti papildomus įrodymus.

35. Teisėjų kolegija, siekdama užtikrinti veiksmingą teisminę gynybą, atsižvelgdama į tai, kad ginčo šalims turi būti sudaryta procesinė galimybė savo reikalavimus ir atsikirtimus priderinti prie pasikeitusios faktinės situacijos, apeliacinės instancijos teismo nutartį panaikina ir bylą perduoda nagrinėti iš naujo apeliacinės instancijos teismui.

36. Kiti kasacinio skundo argumentai neturi teisinės reikšmės teisiniam bylos rezultatui, taip pat vienodam teisės aiškinimui ir taikymui, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako.

Dėl laikinųjų apsaugos priemonių ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimo

37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus atrankos kolegija 2020 m. balandžio 22 d. nutartimi taikė laikinąją apsaugos priemonę – įpareigojo bankroto administratorę UAB „Admivira“ sustabdyti (atšaukti) bankrutuojančiam asmeniui A. B. priklausančios vienos antrosios buto, unikalus Nr. (duomenys neskelbtini), esančio Vilniuje, (duomenys neskelbtini), dalies antrąsias varžytynes (varžytynių Nr. (duomenys neskelbtini)). Priežastys, dėl kurių ši laikinoji apsaugos priemonė buvo taikyta, liko aktualios, todėl teisėjų kolegija atskirai nesprenžia dėl jos galiojimo. Kita vertus, pažymėtina, kad laikinosios apsaugos priemonės neturi nei prejudicinės, nei res judicata (galutinis teismo sprendimas) galios; tokios priemonės, išnykus būtinumui jas taikyti ar kitaip pasikeitus aplinkybėms, bet kada gali būti panaikintos.

38. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 16 d. pažymą apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, kasacinis teismas patyrė 19,96 Eur tokių išlaidų. Kadangi byla perduotina apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo, šių, kaip ir kitų, bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo klausimas išspręstinas iš naujo išnagrinėjus bylą (CPK 93 straipsnis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos *civilinio proceso kodekso* 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Vilniaus apygardos teismo 2020 m. sausio 16 d. nutartį panaikinti ir bylą perduoti nagrinėti apeliacinės instancijos teismui iš naujo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Alė Bukavinienė

Gražina Davidonienė

Algis Norkūnas

Paminėta tekste:

Bylos:

3K-3-127-687/2016 Dėl antstolio V. M. veiksmų

e3K-3-128-219/2019 Dėl teisės normų, reglamentuojančių fizinio asmens kreditorių reikalavimų tenkinimo ir jo mokumo atkūrimo plano tvirtinimą, nekilnojamojo hipoteka įkeisto turto realizavimą fizinio

e2-507-643/2020 Dėl skolos priteisimo

Teisės aktai:

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Šeštoji knyga. Prievolių teisė

6.70 str. Prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Ketvirtoji knyga. Daiktinė teisė

4.1941 str.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas

93 str. Bylinėjimosi išlaidų paskirstymas

176 str. Įrodinėjimas

178 str. Įrodinėjimo pareiga

179 str. Teismo veiksmai įrodinėjimo procese

359 str. Kasacinio teismo teisės

362 str. Kasacinio teismo nutarties įsiteisėjimas ir privalomumas

675 str. Skolininko turto areštas

Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas

1 str. Įstatymo paskirtis ir taikymas

Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas

1 str. Įstatymo paskirtis ir taikymas

Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas

1 str. Įstatymo paskirtis ir taikymas

Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas

7 str. Reikalavimai planui

8 str. Plano tvirtinimas

27 str. Turto pardavimas